

Hasan Ali Toptaş'ın *Dünya Bir Gülnida* Hikâyesinde Çoklu Benlik Sarmalında Kadının Varoluş Problemi

The Existence Problem of Woman in Helical Multiple Identity in the Hasan Ali Toptaş's Dünya Bir Gülnida Story

Oğuzhan KARABURGU *

Öz: Felsefenin temel problematiklerinden birisi olan varoluş üzerine eğilen Varoluşçuluk, kendisinden önceki felsefi düşüncenin aksine var olanın problemi üzerine yoğunlaşır. Soren Kierkegaard, Karl Jaspers, Martin Heidegger, Gabriel Marcel, Frederic Nietzsche, Jean Paul Sartre, Simon de Beauvoir, Henri Bergson gibi düşünürler varoluşçuluğun gelişip bir felsefi akım olmasını sağlamışlardır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren modern insanın içerisine düştüğü bunalım ve kimlik sorununun üzerine eğilerek insanın varlığını sorgulamaya başlayan Varoluşçuluk, Tanrıtanımaz ve Hristiyan varoluşçuluk olarak ikiye ayrılır. 1930'lu yıllarda yaygınlık kazanarak edebiyatta da yansıma bulur. Türk edebiyatında pek çok yazar Varoluşçu felsefe çerçevesinde eserler verir. Günümüz yazarlarından biri olan Hasan Ali Toptaş da hikâye ve roman gibi türlerde verdiği eserlerinde varoluşçu felsefenin unsurlarını kullanır. *Ölü Zaman Gezginleri* hikâye kitabında yer alan "*Dünya Bir Gülnida*" isimli hikâyesinde "seçim", "sorumluluk", "özgürlük", "kendini gerçekleştirme", "çoklu benlik", "umutsuzluk" gibi varoluşçu felsefenin temel kavramlarını kullandığını görürüz. İki benliği arasında var olmaya, kendini gerçekleştirmeye çalışan hikâye kahramanı, toplumsal yapı ve evlilik kurumunun engelleri sebebiyle kendini var etme mücadelesinde başarıya ulaşamaz ve umutsuzluğa düşer. Estetik varoluş aşamasından etik varoluş aşamasına geçemeyen Gülnida kendini gerçekleştirmeyi başaramaz ve umutsuzluk içerisinde ölmeyi ya da kaçmayı düşünür.

Anahtar sözcükler: Hasan Ali Toptaş, Dünya Bir Gülnida, Varoluşçuluk, Çoklu benlik, Ölü Zaman Gezginleri

Abstract: Existentialism is concerned with existence which is a main problematic of philosophy and contrary to preceding philosophical thought, it concentrates on that which is existing. Philosophers such as Soren Kierkegaard, Karl Jaspers, Martin Heidegger, Gabriel Marcel, Frederic Nietzsche, Jean Paul Sartre, Simon de Beauvoir, Henri Bergson etc. enabled it to improve and become a philosophical trend. After the middle of the 19th century, Existentialism began to query human existence being concerning about depression and the identity problem of modern humans at that time. It split into two categories. One termed Atheist Existentialism and the other Christian Existentialism. About 1930's, it gained wide currency and found a place in literary works. Many authors of works of Turkish literature fashioned their work in accord with existentialist philosophy. Hasan Ali Toptaş, a contemporary author uses elements of existentialism in his stories and novels. We see some components of existentialism, such as: "choice", "responsibility", "freedom", "self-actualisation", "multiple-identity", "hopelessness", etc. in the story of the "*Dünya Bir Gülnida*," a part in his story book entitled *Ölü Zaman Gezginleri*. The heroine of the story who has striven for self-actualisation and struggled to exist between her two identities failed in this process, due to the social structure and the institution of marriage and then she despaired. While she couldn't pass from an aesthetic existence to a moral existence, Gülnida couldn't succeed and then thought of whether to die in hopelessness or to escape.

Keywords: Hasan Ali Toptaş, Dünya Bir Gülnida, Existentialism, Multiple-Identity, Ölü Zaman Gezginleri

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Antalya. okaraburgu@gmail.com. <https://orcid.org/0000-0003-0852-301X>

Giriş

Varoluşçuluk, insanoğlunun temel problemi olan varoluşu kendisine temel alan bir felsefi düşüncedir. Başlangıcı Sokrates'e kadar götürülebilecek bu felsefi düşüncenin 19. yüzyılın ikinci yarısında şekillendiğini ve 1930'lu yıllarda da yaygınlık kazandığını söyleyebiliriz. Soren Kierkegaard, Karl Jaspers, Martin Heidegger, Gabriel Marcel, Frederic Nietzsche, Jean Paul Sartre, Simon de Beauvoir, Henri Bergson gibi düşünürler varoluşçuluğun gelişip bir felsefi akım olmasını sağlamışlardır. Varoluşçuluk, Tanrıtanımaz ve Hristiyan varoluşçuluk olmak üzere iki koldan ilerler. Temelde -özellikle 19. yüzyılın ortalarından itibaren- insanın içerisine düştüğü bunalım ve kimlik sorunu üzerine yoğunlaşarak insanın varlığını sorgulayan bir felsefe akımıdır. Kendisinden önce gelen pek çok felsefe akımı varlığın problemine eğilirken, varoluşçuluk, var olanın problemi üzerinde durur. "*Varoluşçuluk, 1935'lerden itibaren edebiyatta hayat bulmaya başlamış, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha da güçlenmiştir*" (Çetişli 2017, 154).

Varoluşçuluk, Joachim Ritter'ın ifadesi ile "*köklerinden kopmuş(...), temelini yitirmiş, geçmişe, tarihe, güvenini kaybetmiş(...), toplumda yabancılaşmış(...), mutsuz, huzursuz insan varlığını dile getiren*" bir felsefedir. Bu felsefe daha çok, "*toplum içinde yaşayan bireyin tehdit altında olduğu(...), günümüzle gelenek arasındaki bağlantının koptuğu (...), insanın manasız bir varlık haline geldiği(...), kendi kendini yitirmek tehlikesinin baş gösterdiği yerde' ortaya çıkar*" (Sartre 1997, 10).

Varoluşçuluğun temel ilkelerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Var olma, öz/cevherden önce gelir. Daha önceki anlayışların tersine önce insan var olur, sonra özünü bularak kendisini var eder.
- İnsanın kendini var edebilmesi için özgür olması gerekir. Sadece insana tanınmış olan bu ayrıcalık onun kendisini var edebilmesinin tek yoludur. Seçme özgürlüğünü kullanarak kendisini yaratır.
- Seçme özgürlüğüne sahip olan insan doğal olarak bunun sorumluluğuna da sahiptir. Yaptığı seçimlerin (iyi-kötü, korkak-cesur vs. olmak) sorumluluğu kendisine aittir. Bu sorumluluk onu bütün insanlık adına bir yükümlülüğün altına sokar.
- Bilgi edinmenin yolu sezgidir. Dolayısıyla insan, kendi varoluşunu tamamlayabilmek için aklın boyunduruğu altına girmemelidir.

"Kierkegaard birbirinden farklı üç farklı varoluş aşaması ortaya koyar. Bunlar sırasıyla estetik varoluş, etik varoluş ve dini varoluş aşamalarıdır. Her bir varoluş aşaması bir diğerine ulaşmanın yolu, diyalektik bir gelişimdir. Estetik aşamadan geçmeden etik aşamaya, etik aşamadan geçmeden dini aşamaya geçmek mümkün değildir. Estetik varoluş aşaması kişinin içinde bulunduğu duruma ve kendi benliğine tam olarak nüfuz edememe halini dile getirir. Kierkegaard'a göre samimi bir seçimin varlığından yoksun olan bu varoluş aşamasında özgürlük gerçek anlamda tecrübe edilemez.(...) Etik varoluş aşaması ise seçimlerinin sorumluluğunu üstlenen, gündelik hayatın ona dayattığı yüzeysel özelliklerden çok daha fazlasına sahip olduğunun bilincine varan bireyin bulunduğu aşamadır. Bu anlamda etik varoluş gerçekliktir. Üretilen insanlık ya da evrensel tarih gibi genel kavramlar tek tek bireylerin önemini ortadan kaldırmıştır. Oysaki etik kendisini ancak bireyde ortaya çıkarır. Esas eylem karar ve bağlanma anıdır. Her eylemin iyiye dönüşmesi kararı gerektirir.

Dini varoluş aşaması Kierkegaard'ın tanımladığı en yüksek varoluş aşamasıdır. Bu varoluş aşaması kişi için paradoksla yüzleşmeyi ve koşulsuz bir inancı gerektirir. Kierkegaard'a göre dönemindeki en önemli din adamları bile bu aşamaya ulaşmada başarısız olmuşlardır. Dini varoluş aşaması birey ve Tanrı arasındaki tüm kurumsal engellerin kalktığı bir aşamadır” (Yaman 2017, 118-120).

Kierkegaard, estetik insan tipi için Don Juan'ı, etik insan tipi için Agamemnon ve Sokrates'i ve dinî insan tipi için de İbrahim'i örnek verir.

Varoluşçuluk sanatta ve edebiyatta yansıma bularak geniş kitlelere ulaşma imkânına erişmiştir. Varoluşçu felsefenin düşünürleri arasında edebiyat ile ilgilenen hatta edebî ürün veren isimler olmuştur. Jean Paul Sartre, Albert Camus, Simone de Beauvoir gibi isimler önemli edebî metinlere imza atmışlardır. Türk edebiyatında da 1950'li yıllardan itibaren varoluşçu felsefe çizgisinde eserler verilmeye başlanmıştır. Adalet Ağaoğlu, Bilge Karasu, Leyla Erbil, Demir Özlü, Tezer Özlü, Nezihe Meriç, Erdal Öz, Yusuf Atılgan gibi isimler varoluşçu felsefeden hareketle bireye, onun iç dünyasına, onun varoluş mücadelesine eğilerek edebî ürünler vermişlerdir. Cafer Şen'e (2010, 250) göre Türk edebiyatının çağdaş yazarları “(...) romanlarında varoluşçu felsefenin kavramlarını fragmatikal bir halde işlemişler ve varoluşçu söylemleri yaşam alanı içinde daha zengin dile getirmişlerdir.” Günümüz Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Hasan Ali Toptaş da varoluşçu felsefe çerçevesinde eserler veren bir romancıdır. *Ölü Zaman Gezginleri* (Toptaş 2017) (*Ölü Zaman Gezginleri*. İstanbul: Everest Yayınları, makale boyunca kitabın bu baskısı sayfa numaraları verilmek sureti ile kullanılmıştır.) isimli hikâye kitabında yer alan hikâyelerin pek çoğu varoluşçu felsefe açısından okunmaya müsait metinlerdir. Onlardan biri de “*Dünya Bir Gülnida*”dır.

Çoklu Benlik Sarmalında Kadının Varoluş Problemi

Hasan Ali Toptaş “*Dünya Bir Gülnida*” isimli hikâyesinde “*seçim*”, “*sorumluluk*”, “*özgürlük*”, “*kendini gerçekleştirme*”, “*çoklu benlik*”, “*umutsuzluk*” gibi varoluşçu felsefenin temel kavramları çerçevesinde bir metin kurgular. “*Dünya Bir Gülnida*” isimli hikâyede iki benliği arasında gelgitler yaşayan Gülnida isimli bir kadının var olmak ve kendini gerçekleştirmek için çarpınışı ele alınır.

Varoluşçu felsefe anlayışında birey, seçimleri ile kendini var eder. Her seçim bir sorumluluk üstlenmek demektir. Tercih hakkına da ancak insan özgür iradesini kullanarak yani özgür olarak bilinç ile ulaşabilir. “*Dünya Bir Gülnida*”da Gülnida iki beni arasında sıkışıp kalmıştır. Var olan ve yaşadığı “*ben*”i reel hayatını, olmak istediği “*ben*”i ise hayali hayatını ifade eder. Gülnida, Cihan ile evlenmesinden bir süre sonra kendisini Cihan'ın yörüngesine teslim etmiş bir kadındır. Bu teslim olmada toplumun başka türlüüne izin vermeyen yapısı etken olduğu gibi evlilik kurumunun geleneksel yapısı da önemli rol oynar. Otuz yıllık evlilik hayatı, vaktiyle gösterdiği çabanın sonuçsuz kalması sebebiyle rutinin tekrarı haline gelmiştir. Hikâyede ikinci ben, var olan durumdan hoşnut değildir ve kabuğunu kırıp kendini gerçekleştirmek için evliliğin otuzuncu yılında bile mücadele etmeye çalışır. Ama sonuç, başarısızdır. Geçmişten kurtulmak mümkün olmaz. Geçmiş, yani Cihan'ın yörüngesine teslim olunulan zaman dilimi, söküp atılamaz:

“Caddeden gelip geçen insanlara bakarken, hiçbir şey bitmiyor, diye mırıldandım. Hele geçmiş, hiç bitmiyor. Herkes geçmişini çoğaltıyor sürekli. Bunun için, akşamları birbirine misafirlğe gidiyorlar sözgelimi, birbirlerine, tepsiler, tabaklar ve kadehler dolusu geçmiş sunuyorlar. Bir o kadarını da hatıra defterlerinde, fotoğraf albümlerinde, çekmecelerde

ve belleklerde saklıyorlar. Ben, tiksiniyorum geçmişimden. Para, buyruk ve güvence kokan bir insanla birlikte yaşamayı, çorap kokusunu, sevişmesiz geçen geceleri hiç sevmiyorum. Hatırlamak bile istemiyorum geçmişimi, diyorum kimi zaman, sanki hatırlamak fiilinin ipleri parmak uçlarıma bağlymış gibi. Dünyü yok edemeyiz, diyor Gülnida da” (117).

Peki ümitleri umutsuzluğa dönüştüren ve hayatı rutinleştiren nedir? Yukarıda da belirttiğimiz gibi toplumsal yapı ve evlilik kurumu bu durumda büyük pay sahibidir. Mesela toplumun komşuluk ilişkileri bireyi baskılayan, sıkın ve göz hapsinde tutan bir yapıya dönüşür. Başkaları için yaşamaya çalışma, bireyi öz benliğinden uzaklaştırır: “(...) akşamları birbirine misafirlğe gidiyorlar sözgelimi, birbirlerine, tepsiler, tabaklar ve kadehler dolusu geçmiş sunuyorlar.” Çevre-komşu faktörü ilişkilerdeki çarpıklığı, yanlışlığı değiştirme gücünden mahrumdur. Tam tersine toplumsal yapının çarpıklığını adeta sürdürmek üzere var gibidir. Toplum yaşanmakta olanı seyrederek, değişmez ya da değişmeyecek bir kaderin binasını inşa eder. Bunu aktif olarak değil, seyrederek, seyirci kalarak, pasif bir şekilde gerçekleştirir. Kör, sağır ve dilsiz bir yığından ibarettir. Bu durumda birey, kendisini gerçekleştirmek için destekten ve teşvikten mahrumdur. Cihan’ın Gülnida’ya attığı tokadın şahidi olan komşular kör, sağır ve dilsiz bir yığından ibarettir. Bu pasif tavır esasında müdahale etmeden yaşananları onaylama manasına da gelir:

“Sonra, işte Cihan benim karşımda böyle dururken, komşularımız çıkıp geliyor. Etten değil, düpedüz göz bebeğinden ve kulak deliğinden bir duvar örüyorlar çevremize. Apartmanın giriş kapısındaız sanırım. Tokat mı atmıştı bana, atacak mıydı, yoksa çizdiğim tokat yemiş kız portrelerinden birini mi hatırlamıştım kapı camlarında yüzümün yansımasını görünce, bilmiyorum. Bildiğim şu ki, ben Cihan’ı bırakıp komşularımızı izliyorum bir süre. Merak denen dürtünün çeşitli maskeler takıp bana bakışını. Sonra, yüzlerine bakıyorum tek tek; bazılarını eşeğini yitirmiş Nasreddin Hoca dalınlığına bürünüyor ben baktıkça, bazıları film setinden gelmiş Yeşilçam figüranları gibi yoruluyor, bazıları da usulca, çocuksu bir saflığın arkasına eğiyor yüzünü” (117).

Evin içindeki hayatta ise erkek egemen bir evlilik, kadına kabul etmek ve boyun eğmekten başka bir seçenek sunmaz: “Para, buyruk ve güvence kokan bir insanla birlikte yaşamayı, çorap kokusunu, sevişmesiz geçen geceleri hiç sevmiyorum.” Kadın, ekonomik özgürlüğünden mahrum, kendisinden istenen her şeye rıza göstermek zorunda kalarak hür iradesi ile seçim yapmaktan uzaktır. Hiçbir güvencesi yoktur. Çorap kokusuna ve sevişmesiz gecelere katlanmak zorundadır.

Yazar, kahramanı Gülnida’nın ikinci beni ile evlilik kurumunu varoluşsal anlamda sorgular. Mutluluk ümidi ile başlayan evlilik bir süre sonra heyecanını yitirir ve kadın, öznesi olmak istediği hayatın nesnesi haline dönüşür:

“(...) Yatakta yan yana, alt alta, üst üste yatışımızın üstünden yıllar geçti. Yeryüzünü bir çarşaf boyutuna indirgeyerek, orada insan bugusuyla Cennetler kurmanın tadı çoktan paslandı damağında. Artık, Gülnida denen miskinle göz göze bile gelmiyoruz. Duvarlar arasına sıkışıp kalan ömrünü acemi çırpınışlarla tüketiyor, bilek damarlarında tepinen yaşama gücünü onca çatalın, tabağın, kaşığın ve tencerenin ömrüne binlerce kez aktarıyor, gözyaşlarını mendillere sarıp sarıp gizliyor da, gözlerini bir saniyecik olsun çevirmiyor gözlerime. Resmen

fellik fellik kaçıyor benden.

(...) *Korkum, öteki korkularıyla birleşip aptal cesaretler geliştiriyordu içimde, bana, bağlılık, dürüstlük, incelik adlarıyla yürürlükte tutulan çeşitli zorunluluklar yükliyordu. Ev içi kavgalarının tozunu du-manını zoraki gülücükler ardına gizlemek, bedenimi misafir şekeri gibi her gece hazır tutmak, mutfak eşyalarıyla sığılaştan aptal bir limanda yaşadığımı bile bile açık denizlerde işte böyle gezerim havalarında görünmek gibi” (14-16).*

Bir nevi eve hapsedilen kadın; yemek yapmak, bulaşık yıkamak ve bedenini misafir şekeri gibi her gece hazır tutmak zorundadır. Bu kadının kendini gerçekleştirmesinin önünde en büyük engeldir. Varoluşunu gerçekleştirmek isteyen kadın ayrıca şiddete maruz kalır, kadınlık onuru çığnenir. Gülnida, bütün bunları hapsediği ve kendisini var edemediği evlilik kurumu içinde yaşar.

“Ardından da, her şeyi yitiriyorum evin içinde ve tutup her şey diye, kirli mendiller, mürekkebi bitmiş kalemler, kitaplar ve tokat yemiş kız portreleri yaptığım yıllardan kalan irili ufaklı fırçalar buluyorum. Kanlı fırçalar. Bir de, çekmeceler dolusu Gülnida hüznü (hepsi doğurgan), çarşafklar boyu Gülnida kahır (gizli ve kemirgen), sonra odalar dolusu pişmanlıklar (onlar da, minik isyanları bile kıskırtamayacak kadar ince ve kemiksiz) buluyorum” (14).

Esasında evlilikte kadın ve erkeğe biçilen roller, kadın ve erkeğin kendisini gerçekleştirmesinin önündeki en büyük engeldir. Gülnida kendisinden çok önce çizilen sınırların farkına ancak evlenince varır. Daha önceden biçilen roller ve yaşadıkları arasında bocalar. Evlilikte kadın ve erkeğe biçilen roller hakkında Simone de Beauvoir şunları söyler:

“Üretici erkek olduğundan, ailenin çıkarının toplumun çıkarının doğrultusunda aşan, bütün bireyleri kapsayan bir geleceğin kurulmasına yardım ederek topluma yeni bir gelecek hazırlayan odur: Aşkınlığı temsil eden erkektir. Kadın, insan türünün devamıyla, yuvanın bakımıyla yükümlüdür, yani içkinliğe adanmıştır. Oysa her insanî varlık, aynı anda hem aşkınlık, hem içkinliktir; kendini aşabilmesi için sürüp gitmesi, geleceğe doğru atılım yapabilmesi için geçmişi kendine mal etmesi gerekir; başkasıyla alışverişte bulunarak varlığını kendi kendine doğrulamak zorundadır. Bu iki an bütün canlı hareketlerde vardır: Erkek için, evlilik işte bu iki anın mutlu biresimini dile getirir; uğraşısında, siyasal yaşamında değişikliği, ilerlemeyi tadar, zaman ve evren içindeki dağılımı hisseder; bu başıboşluktan bıktı mı, bir yuva kurar, yerleşir, dünyaya demir atar; akşamları, kadının büyük bir titizlikle sakladığı geçmişin gözü gibi baktığı çocuklarla mobilyaların bulunduğu evine gelip kendini toparlar. Kadınsa, o katıksız ve değişmez genelliğiyle yaşamını sürdürmekten, ayakta durmaktan başka görevi yoktur; o, hiç değişmeyen insan türünü sürdürür, kapısını bacasını sınıksız kapadığı yuvanın devamıyla günlerin hep aynı tempoda geçmesini sağlar; ne gelecek ne de evren üstünde dolaysız yoldan etkili olabilmesine izin vardır; kendini, toplum doğrultusunda ancak erkek aracılığıyla aşabilir” (Beauvoir 1981, 16).

Gülnida’ya göre Cihan, evlilikte mülkiyet sahibi olan kişidir. Bir taraftan ekonomik gücü elinde

bulundurduğu için diğer taraftan da Gülnida'nın sahibi gibi davrandığı için Cihan, mülkiyet sahibi olarak ifade edilir. Erkek evlilikte erk, güçtür; kadın ise bu güç karşısında edilgen bir konumdadır.

“Gene de, ilk tanıştığımızda beni büyüleyen özellikleri, mülkiyet hirsının ayakları altında un ufak olmuş. Her şeyi örselemeye hazır gene. Çünkü, o gücü pompalayan lanet bir cüzdan taşıyor cebinde ve işin kötüsü, bu güç kaynağının bilincinde bile değil. Yüzünden anlıyorum içindeki tanrı da hazır kavgaya. Onsuz olur mu hiç; edilecek yeminlerin, yüreğime doğrultulacak tehditlerin ve kılıfına uydurulacak itirafların ünlem işareti o. Ya da ortalıkta görünmeyen vazgeçilmez bir noter!” (116).

Yazar, hikâyesindeki kahramanların adlarını rastgele seçmemiştir. Cihan, erkek hegemonyasını ve gücü çağrıştıran bir addır. Gülnida ise içinde iki beni barındırdığı için iki addan oluşur. Gülnida adının “Gül” kısmı estetik varoluş aşamasındaki Gülnida'nın birinci benini ifade eder. “Ni-da” ise var olan düzene başkaldıran ve çığlık çığığa kendi olmak için çaba sarf eden Gülnida'nın ikinci benini anlatır.

Kierkegaard, üç farklı varoluş aşamasından bahseder. Estetik, etik ve dinî varoluş. Gülnida'nın birinci benini, estetik varoluş aşamasındadır. Çünkü özgürce tercih yapamaz, içinde bulunduğu duruma ve kendi benliğine nüfuz edemez. Edilgen olan bu ben, hem dışardan gelen müdahalelere, seslere hem de kendi içindeki diğer beninin sesine karşılık vermez:

“Evin neresinde karşılaşırsak karşılaşalım, o, beni görmezlikten geliyor sözgelimi. Hatta, gerçekten görünmüyormuşum gibi, çarpıp geçiyor. Hiç değilse öfkelense, diyorum öfkeyle, ağız dolusu küfretse yüzüme, kaş çatıp yumruk sıkırsa, bas bas bağırır! Ama, o bunları yapmıyor, belli sessizliğiyle boğacak beni” (113).

Var olan hayatı kabul etmiş adeta bu hayat içerisinde bütün hislerini, benliğini yitirmiş bir robottan farksız hale dönüşmüştür. İkinci ben ise otuz yıllık evlilik süresince her fırsatta sesini duyurmaya çalışmış, kurulu düzene isyan ederek kendini gerçekleştirmeye çabalamıştır. Bu ikinci ben, etik varoluş alanındadır. İkinci ben kendisini “Cihan'a teslim edilmemiş küçücük bir yanı” olarak tanımlar. Gülnida'nın ikinci benini, birinci benin yapması gereken ama yapamadığı şeyleri yaşadığını iddia eder:

“(...)onunla aynı erkekle evli olsam da, yıllardan beri ben bu evliliğin dışındayım. Bu nedenle, apartmanın giriş kapısında ya da köşedeki bakkalın bıyıklarının üç adım gerisinde bitmiyor benim dünyam, duvarlarla kuşatılmış değilim ve duvarlar eskisi gibi kamçulamıyor koşma isteğimi. Çünkü, canım istediğinde çekip gidiyorum evden, kendimi sokaklara atıyor, hiç kimseye hesap vermeyeceğimi bilmenin rahatlığıyla yürüyor, sonra da şehrin her yerini köşe bucak geziyorum” (116).

Hatta bir keresinde karşı kaldırımda bir erkek görür, ona el sallar, eve alır onu. Sonra onunla kumsalda bir masada oturur ve sohbet ederler. Gün ağarınca da aynı sabaha uyanırlar. İkinci ben bu hikâyeyi, kendisinin nasıl özgürce hareket ettiğini, dilediğini yaptığını göstermek için anlatır. Ama aynı sabaha uyandırdığı kişi Cihan'ın ta kendisidir:

“Gün ağardı sonra, şükür. Uyandı. Cihan'ın terliklerini geçirdi ayağına. Şaşırdım. Yüzüme de onun gibi bakınca, dilim tutuldu. Onun havlusunu boynuna dolayıp lavaboya gitti. Salona döndüğünde, kalktım kumsaldaki masadan.

‘Cihan’sın sen’, diye bağırdım. ‘Cihan’sın!’” (121).

Yazar burada açıkça bu erkeğin Cihan olduğunu belirtmiyor. Yukarıdaki satırları nasıl anlamlandırmalıyız? Ya bu erkeğin Cihan olduğunu kabul edeceğiz ya da yazarın “*bütün erkeklerin Cihan’dan farklı olmadığı*” mesajı verdiğini düşüneceğiz. Her halükarda Gülnida’nın ikinci beninin bir hayali olduğunu söyleyebiliriz. Bu hayal Gülnida’nın ikinci beninin kendini var etme çabasıdır. İkinci ben kendisini var etmek için çırpınmaktadır. Ama bütün bu çırpınışları sonuçsuz kalır. Çünkü kendisini ne Gülnida’nın birinci beni duymakta ne de üzerinde egemen olan Cihan. Açmaz içerisinde olan ikinci ben ya ölümü ya da kaçmayı çözüm olarak görür:

“Yeter artık, diyecektim, düşlerim de gerçeklerim de Cihan’la doldu benim! Çözüm bulmalıyız buna anlıyor musun? Ya öldürmeliyiz birbirimizi, ya da çekip gitmeliyiz bu evden. Mutfaktaki en keskin bıçağa ne dersin Gülnida, o bıçakla kıyasıya sevişmeye ne dersin? Ya pencereden atlamaya? İlaç dolabını da boşaltabiliriz birlikte. Gitmek mi, yoksa çekip gitmek mi Gülnida?

Mutfak kapısında durdu.

Dönüp bakmıyordu bana, yıpranmış bir bulaşık makinesi gibi çırpınışlarını sürdürüyordu tabakların, çatalların, kaşıkların arasında. Bense, kapıları çarpıp merdivenlerden akmak, caddelere dolmak, kırlara taşmak istiyordum.

Ama, Gülnida’sız gidemem bu evden.

Çünkü onun Cihan’a teslim edilmemiş küçücük bir yanıym ben” (121).

Varoluşçuluğun temel kavramlarından biri olan umutsuzluk, var olma mücadelesi veren Gülnida’nın sonudur. Gülnida, var olma, kendisini gerçekleştirme mücadelesini kaybetmiştir.

Sonuç

Hasan Ali Toptaş, “*Dünya Bir Gülnida*” isimli hikâyesini, varoluşçu felsefenin “*seçim*”, “*sorumluluk*”, “*özgürlük*”, “*kendini gerçekleştirme*”, “*çoklu benlik*”, “*umutsuzluk*” gibi kavramları çerçevesinde kaleme almıştır. Gülnida çoklu benlik sarmalı içerisinde kendini gerçekleştirmeye çalışır. Birey olarak var olmak çabası bütün gayretine rağmen sonuçsuz kalır. Bireyin varoluşunu gerçekleştirmesinin önündeki en büyük engel toplumsal yapı ve evlilik kurumudur. Çevrenin öğrenilmiş çaresizlik çerçevesinde tepkisizliği ve evlilik kurumunda kadın ve erkeğe biçilen rollerin adaletsizliği bireyin kendisini var etmesini zorlaştırır. “*Dünya Bir Gülnida*” isimli hikâyede de Gülnida iki benliği arasında bocalar, estetik varoluş aşamasından etik varoluş aşamasına geçemeyen Gülnida kendini gerçekleştirmeyi başaramaz ve umutsuzluk içerisinde ölmeyi ya da kaçmayı düşünür.

KAYNAKÇA

- Beauvoir S. (1981). *Kadın: Evlilik Çağı II*. Çev. B. Onaran. İstanbul 1981.
- Çetişli İ. (2017). *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar*. Ankara 2017.
- Sartre J. P. (1997). *Varoluşçuluk (Existentialisme)*. Çev. A. Bezirci. İstanbul 1997.
- Şen C. (2010). *Türk Romanında Felsefi Açılımlar*. Ankara 1981.
- Toptaş H. A. (2016). *Ölü Zaman Gezinleri*. İstanbul 2016.
- Yaman Y. A. (2017). “Mevlânâ ve Kierkegaard’da Benliğin Gelişimi”. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 29 (2017) 111-123.